

Plan van aanpak Vechtscheidingen

Bestuurlijk Opdrachtgever	Wethouder Jeugd, Simone Kukenheim
Ambtelijk Opdrachtnemer	Directeur GGD Paul van Velpen, directeur OJZ Hetty Vlug
Ambtelijke Verantwoordelijkheid	Afdelingshoofd, Christine Pollmann
Projectleiding	Beleidsmedewerker jeugd, Ron Huisen
Versie	15 september 2015

Inhoud

1. Samenvatting	3
2. Inleiding	6
3. Gevolgen voor het kind	6
Visie	8
Cijfers.....	8
Cijfers Amsterdam: een indicatie.....	9
De escalatieladder van Glasl.....	10
4. Aanpak vechtscheidingen gemeente Amsterdam	12
Aanbevelingen uit de expertmeeting	12
Advies Jeugdplatform	12
5. Acties	13
Borgen resultaten.....	13
Aandacht voor preventie	13
Richtlijn scheiding	13
Sociale kaart	14
Week tegen kindermishandeling	14
Omgeving en netwerk betrekken	14
Passend aanbod	14
Aansluiting bij de meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling	15
Veilig thuis	16
Leren van casuïstiek	16
Bijzonder curator.....	16
Slotbijeenkomst	16
6. Resultaten	17
7. Kosten	18
8. Geraadpleegde bronnen	18

1. Samenvatting

De gevolgen van een vechtscheiding voor een kind zijn groot. Door een vechtscheiding kunnen kinderen zo ernstig in de knel raken, dat het risico op problemen groter is. Er is een verhoogde kans op emotionele problemen en depressieve gevoelens bij kinderen. De prestaties op school worden slechter en later ontstaan er vaak problemen bij het zelf aangaan van een relatie. De schade die kinderen oplopen is van veel factoren afhankelijk. Naar mate het conflict tussen ouders zich verhardt en steeds meer escaleert zijn de gevolgen voor het kind ingrijpender.

Op 29 juni 2015 is door de gemeente Amsterdam een expertmeeting georganiseerd voor betrokken organisaties en instellingen. De wethouder jeugd was daarbij aanwezig. Rond de vijftig vertegenwoordigers is gevraagd om kennis en ervaringen te delen met als doel de gemeente te adviseren over de prioritering in de verdere aanpak. Aan de hand van drie thema's is informatie opgehaald en zijn verschillende suggesties voor verbetering van de aanpak gedaan rondom de geformuleerde vaste thema's: het aanbod, preventie, en de keten. Naast de drie vaste thema's kon aanvullende informatie tijdens de bijeenkomst worden ingebracht. De bijeenkomst heeft waardevolle informatie opgeleverd en de uitkomsten van de bijeenkomst zijn dan ook leidend bij het versterken van de aanpak. Aanbevelingen uit de expertmeeting:

- Zorg voor goede signalering en preventie;
- Stem het aanbod goed op elkaar af en maak dit duidelijk voor verwijzers;
- Maak een actuele en volledige sociale kaart;
- Maak voor het signaleren van de problematiek gebruik van het onderwijs, de huisarts en de ouder en kindadviseur;
- Geef meer aandacht aan de positie en de stem van het kind;
- Zorg voor goede uniforme informatie voor ouders en kinderen. Bekijk dit breed en denk aan gebruik van diverse sociale media;
- Wacht niet te lang met inzetten van het juiste hulpaanbod en duidelijke beslissingen over het vervolg;
- Betrek de omgeving in de ondersteuning aan ouders en kinderen. Maak gebruik van het beschikbare sociale netwerk;
- Maak gebruik van ervaringsdeskundigen.

Advies jeugdplatform

Op 12 mei 2015 is het onderwerp vechtscheidingen besproken in de maandelijkse vergadering van het Jeugdplatform Amsterdam. Het jeugdplatform heeft naar aanleiding van deze bespreking aangegeven graag betrokken te blijven bij de verdere ontwikkelingen. Eind juni heeft het jeugdplatform een eigen bijeenkomst georganiseerd over het onderwerp om op 24 juli 2015 vervolgens een advies te formuleren. Belangrijke aanbevelingen:

- Voldoende aandacht voor kind en of jongeren;
- Nadeel van het benadrukken dat een vechtscheiding gelijk staat aan kindermishandeling is een mogelijke drempel voor ouders om hulp te vragen uit angst voor de jeugdbescherming;
- voldoende aandacht voor de gevolgen van een vechtscheiding;
- Laagdrempelige toegang tot hulp;
- Duidelijkheid over aanbod;

- Gebruik van ervaringsdeskundigen;
- Samenwerking met andere gemeenten.

De expertmeeting en het advies van het jeugdplatform hebben duidelijk gemaakt dat op een aantal onderdelen de huidige aanpak kan worden versterkt.

De knelpunten en oplossingen zijn door de wethouder omgezet in acties die worden uitgevoerd om de gesignaleerde problemen aan te pakken. Tijdens de expertmeeting werd duidelijk dat de positie en de stem van het kind nadrukkelijker aandacht moet krijgen.

Voor de verdere aanpak van de gemeente Amsterdam is het kind perspectief dan ook leidend. Wanneer het perspectief van het kind niet centraal staat bij de verdere uitwerking bestaat het risico dat de problemen tussen de ex- partners het belang en perspectief van het kind verdringen. Wanneer ouders besluiten de relatie te beëindigen gaat het bij het verstevigen van de aanpak dus altijd om de vraag of de positie en de stem van het kind voldoende aandacht krijgt.

De aanpak vechtscheidingen gaat o.a. over preventie, zodat een echtscheiding niet ontaard in een vechtscheiding. Daar zijn niet alleen ouders die scheiden voor nodig, maar alle ouders. Voor ouders is het belangrijk om te weten welke consequenties een scheiding voor kinderen heeft. Door voorlichting en informatie aan ouders wordt duidelijk gemaakt dat aandacht voor de kinderen belangrijk is.

Voor de aanpak Vechtscheidingen zijn 15 verschillende acties geformuleerd. Een opsomming:

Actie 1: Om de borging kracht bij te zetten neemt de gemeente het initiatief om middels een samenwerkingsovereenkomst of bestuursakkoord partners vanuit o.a. hulpverlening, onderwijs, justitie en rechterlijke macht te committeren aan de uitvoering van het versterkte beleid en uitvoering op het gebied van vechtscheidingen. Kinderen, jongeren en ouders krijgen in overleg met het Jeugdplatform Amsterdam een belangrijke stem in deze afspraken.

Actie 2: In 2015 wordt aan de ouder- en kind adviseurs op scholen de workshop vechtscheidingen aangeboden. In 2016 is de workshop breder beschikbaar voor alle ouder- en kind adviseurs.

Actie 3: In samenwerking met de taskforce kindermishandeling wordt een scheidingsladder ontwikkeld. De scheidingsladder maakt inzichtelijk welke kind signalen op welk moment van escalatie van belang zijn. De scheidingsladder is een praktisch instrument voor alle professionals in het veld. Het instrument worden gebruikt bij voorlichting en training aan professionals.

Actie 4: Informatie over de beschikbare richtlijn maakt onderdeel uit van trainingen en cursussen aan professionals. De richtlijn maakt onderdeel uit van het beschikbare informatie materiaal over scheidingsproblematiek.

Actie 5: Er wordt in samenwerking met het veld over scheidingsproblematiek een sociale kaart ontwikkeld. De bestaande informatie op websites, folders worden op elkaar afgestemd en er wordt naar elkaar verwezen. De website van Villa Pinedo voor kinderen en jongeren maakt onderdeel uit van de beschikbare informatie. Het signaleren van vechtscheidingsproblematiek wordt een onderdeel van de bestaande app meldcode.

Actie 6: Ouders krijgen informatie over de gevolgen voor het kind van conflicten en een vechtscheiding. Voor het ontwikkelen van deze informatie aan ouders wordt nauw samengewerkt met de ervaringsdeskundigen van Villa Pinedo.

Actie 7: In de week tegen kindermishandeling van 16 tot 21 november 2015 is er extra aandacht voor de relatie tussen kindermishandeling en vechtscheidingen. In deze week worden een aantal activiteiten op het terrein van bewustwording en voorlichting ontwikkeld om zo aandacht vragen voor de gevolgen van vechtscheidingen. Vanuit het living lab Amsterdam zal hier ook aandacht aan worden besteed.

Actie 8: Het familiegroepsplan wordt door OKTs, SDTs en JBRA/ WSG ingezet ten behoeve van de aanpak rond scheidingsproblematiek.

Actie 9: Het bestaande aanbod op het terrein van vechtscheidingen wordt in 2016 gecontinueerd en verder uitgebreid met Villa Pinedo, Altra in samenwerking met het omgangshuis, en Kies trainingen gericht op het kind in scheidingsituaties. Villa Pinedo zet zich specifiek in voor kinderen en jongeren die te maken hebben met vechtscheidingen. Jongeren zijn bij Villa Pinedo de adviseurs van volwassenen en ondersteunt lotgenoten contact tussen kinderen en jongeren onderling.

Actie 10: Vechtscheidingen en de relatie met kindermishandeling worden een onderdeel van de meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. In de voorlichting en trainingen over de meldcode die de gemeente inkoop en faciliteert, wordt extra aandacht besteed aan het onderwerp vechtscheidingen.

Actie 11: De gemeenschappelijke gedragslijn wordt nadrukkelijk in de driehoek huisarts-onderwijs-jeugdprofessionals ontwikkelend en geïmplementeerd. Het thema vechtscheidingen is onderdeel van het living lab en de daaruit volgende trainingen voor professionals over de gedragslijn.

Actie 12: Vanaf januari 2016 worden vechtscheidingen onder een specifieke categorie geregistreerd bij Veilig Thuis. Vanaf dit moment is het mogelijk om op basis van deze registratie zowel het aantal meldingen als het vervolg te monitoren. De beschikbare cijfers worden vanaf 2016 gebruikt om casussen (leren van casuïstiek) te monitoren en systeemfouten op te sporen.

Actie 13: Casuïstiek met complexe vechtscheidingsproblematiek en de bijbehorende mechanismen in de uitvoeringspraktijk maakt onderdeel uit van de evaluaties. Overeenkomsten en hiaten worden ontdekt en maken aanpassingen en daarmee verbeteringen in de ketenaanpak mogelijk.

Actie 14: Een expertise groep bestaande uit o.a. de rechtbank, de raad voor de kindbescherming, en de jeugdbescherming gaat in samenwerking met de gemeente Amsterdam de positie van het kind in de rechtszaal versterken. Indien nodig wordt voor het kind een bijzondere curator aangesteld. De bijzondere curator heeft een specifieke taak om de stem van het kind te verwoorden. Dit kan een advocaat, maar ook een psycholoog of orthopedagoog zijn.

Actie 15: In het vierde kwartaal van 2016 wordt een (slot)bijeenkomst voor alle betrokken partijen georganiseerd. De stand van zaken, behaalde resultaten en de verdere borging van de gerealiseerde inspanningen komen tijdens deze bijeenkomst aan bod.

2. Inleiding

De problematiek rondom vechtscheidingen krijgt steeds meer aandacht. Een scheiding lijkt vaker dan voorheen te escaleren in een (juridische) strijd tussen ouders waarbij ieder beschikbaar middel wordt ingezet om de strijd te winnen. In deze situaties is de-escalatie vaak niet meer mogelijk. Het conflict verhardt en verdiept zich waarbij alle mogelijke middelen worden ingezet. Het belang van het kind is ondergeschikt geworden aan de strijd die door de ouders wordt uitgevochten. Kort en bondig: een vechtscheiding is een echtscheiding die uitloopt op een bitter gevecht, ten koste van de kinderen.

Op 18 maart 2015 heeft de wethouder Jeugd een brief gestuurd aan de gemeenteraad waarin de aanpak van vechtscheidingen in de gemeente Amsterdam wordt aangekondigd. Het plan van aanpak dat nu voorligt, vloeit voort uit ambtelijke gesprekken met deskundigen van instellingen en particuliere organisaties die professional aanbod verzorgen voor ouders, kinderen en jongeren die te maken hebben met vechtscheidingen. Op 29 juni 2015 is een expertbijeenkomst georganiseerd met een groot aantal deskundigen uit het veld. De wethouder Jeugd is bij de bijeenkomst aanwezig geweest.

In dit plan van aanpak wordt achtereenvolgens ingegaan op:

1. Vechtscheidingen, en de gevolgen voor het kind
2. Waar hebben we het over en hoe vaak komt het voor?
- 3 De aanpak van de gemeente Amsterdam
4. De acties en borging van de resultaten

3. Gevolgen voor het kind

De gevolgen van een vechtscheiding voor een kind zijn groot. Door een vechtscheiding kunnen kinderen zo ernstig in de knel raken, dat het risico op problemen groter is. Er is een verhoogde kans op emotionele problemen en depressieve gevoelens bij kinderen. De prestaties op school worden slechter en later ontstaan er vaak problemen bij het zelf aangaan van een relatie. De schade die kinderen oplopen is van veel factoren afhankelijk. Naarmate het conflict tussen ouders zich verhardt en steeds meer escaleert zijn de gevolgen voor het kind ingrijpender.

Er kan een onderscheid gemaakt worden in korte en in lange termijn gevolgen. Gevolgen op korte termijn zijn onder andere verminderde prestaties op school, verminderd gevoel van eigenwaarde, opstandigheid, problemen met de omgang met vriendjes of vriendinnetjes, lichamelijke klachten (hoofdpijn; buikpijn), depressie, terugvallen in ontwikkeling d.w.z. zich jonger gedragen dan de leeftijd. Andere kinderen gedragen zich juist als kleine volwassenen. Op de lange termijn vertonen kinderen van gescheiden ouders vaak meer gezondheidsproblemen, meer relatieproblemen, minder huwelijkskwaliteit, en meer riskante leefgewoonten (zoals alcohol- of drugsgebruik) dan normaal.

Uit wetenschappelijke onderzoek is duidelijk geworden dat een scheidingsproces tussen ouders voor kinderen altijd een ingrijpende gebeurtenis is. In 1991 constateerde de Amerikaanse echtscheidings-onderzoekers Amato en Keith op grond van verschillende bestaande onderzoeken dat kinderen die een echtscheiding hadden meegemaakt, op veel punten slechter functioneerde dan kinderen uit intacte gezinnen. Ze hadden meer gedragsproblemen, hadden een lager zelfbeeld en presteerde slechter op school. Tien jaar later werd het onderzoek door Amato overgedaan en de negatieve gevolgen waren alleen maar toegenomen. (bron: artikel scheiden doet leiden, Jeanette Pals, april 2006)

Uit de ambtelijke gesprekken met deskundigen in het veld komt een verontrustend beeld naar voren. Vechtscheidingen verlopen zeer problematisch door slepende meningsverschillen. Er is veel onderling wantrouwen en ouders zijn niet in staat gezamenlijk tot goede oplossingen komen. Vechtscheidingen gaan gepaard met hevige spanningen en conflicten tussen ouders, waardoor zij niet meer in staat zijn om het belang van hun kinderen voorop te stellen, of waardoor het kind inzet wordt van de strijd. Verschillende factoren kunnen een rol spelen bij vechtscheidingen zoals: lang slepende juridische procedures, financiële gevolgen van een scheiding, onverwerkt verdriet, psychische problemen, een nieuwe partner of huiselijk geweld. Niet alleen de ouders en kinderen, maar ook het netwerk van de ouders raakt vaak betrokken in een vechtscheiding. Soms kan een vechtscheiding een stil gevecht zijn. De ouders zwijgen elkaar dood en het kind mag bijvoorbeeld niet over de andere ouder praten of zelfs de naam niet noemen. De gevolgen van een vechtscheiding zijn dus groot.

Uit bovenstaande gegevens blijkt dat de gevolgen van een vechtscheiding voor een kind ernstig zijn. Dit citaat uit de open brief aan alle gescheiden ouders van Villa Pinedo maakt veel duidelijk:

“We willen zo graag allebei onze ouders in ons leven. Twee ouders die van ons houden en ons groot zien worden. Twee ouders die staan te juichen langs de lijn, trots zijn als we goeie cijfers halen en alles willen weten over ons eerste gebroken hart. Die samen op de eerste rij zitten als we examen doen en liefdevol hun eerste kleinkind vasthouden. Weten jullie wel hoeveel verdriet we soms stiekem hebben? Als we de boodschapper moeten zijn. Als we moeten luisteren naar de gemene dingen die jullie over elkaar zeggen.

Als we zien dat jullie elkaar negeren waar we bij zijn. Weten jullie wel hoe moeilijk het is om van jullie allebei te houden, terwijl dat soms van 1 van jullie niet mag? Dat we dan maar niks zeggen over hoe leuk het weekend was? We voelen ons verscheurd tussen de twee mensen waar we zoveel van houden. We voelen ons schuldig als we het leuk hebben bij de ander. We voelen ons verantwoordelijk voor jullie geluk. Meestal zijn jullie zelf na een tijdje weer gelukkiger. Maar voor ons is dat vaak niet zo makkelijk.”

Visie

De term vechtscheidingen roept soms vragen op. Er wordt door professionals gediscussieerd over de vraag of het begrip complexe scheidingen niet meer op zijn plaats is. Andere betogen dat het begrip vechtscheiding direct duidelijk maakt wat de kern van het probleem is en daarom juist moet worden gebruikt. Het begrip vechtscheidingen is gekoppeld aan langdurige juridische conflicten tussen partners. Conflicten waar de rechter altijd aan ten pas moet komen. Er worden in de praktijk verschillende definities voor het begrip vechtscheidingen gehanteerd. Het schade willen toebrengen aan de ex-partner wordt vaak als specifiek kenmerk genoemd.

Er is een relatie tussen hoogopgeleide ouders en het aangaan van een langdurige juridische strijd bij een scheiding. Toch dient dit beeld genuanceerd te worden. Vechtscheidingen met als kenmerk een escalerend conflict doen zich ook voor in andere lagen van de bevolking. Er wordt dan niet gekozen voor een langdurig juridisch gevecht maar het aanwezige conflict tussen ouders is in deze gevallen net zo desastreus voor de gezonde en veilige ontwikkeling van het kind als bij de vechtscheidingen die zich kenmerken door een juridische strijd tussen ouders en advocaten. In plaats van een juridisch conflict gaat het dan om andere problemen. Bijvoorbeeld het onthouden van contact met een één van de ouders, het niet betalen van alimentatie of huiselijk geweld en (fysieke) kindermishandeling.

Voor de aanpak van de problematiek rondom vechtscheidingen gaat het in de visie van de gemeente Amsterdam om één belangrijk uitgangspunt. *De aanpak richt zicht primair op het voorkomen en beperken van de schade die de betrokken kinderen oplopen.* Hiervoor wordt het kind perspectief in de verdere aanpak van het probleem leidend. Aandacht voor de kinderen is van groot belang om zo voorkomen dat kinderen geen schade oplopen in de eigen ontwikkeling.

Wanneer tijdens dit proces het perspectief van het kind niet centraal staat bestaat het risico dat de problemen tussen de ex-partners het belang en perspectief van het kind verdringen. Wanneer ouders besluiten de relatie te beëindigen gaat het in de aanpak altijd om de gevolgen van de scheiding voor het kind. Wat is er nodig en is er voldoende aandacht voor het kind in deze periode?

Cijfers

Jaarlijks besluiten ongeveer 70.000 stellen in Nederland met minderjarige kinderen hun relatie te beëindigen. Het gevolg daarvan voor kinderen kan ontwikkelingsschade, sociaal-emotionele schade, of schade op het vlak van welzijn en welvaart zijn.

Het exacte aantal vechtscheidingen is niet bekend, maar geschat wordt dat er jaarlijks ongeveer 3.500 kinderen knel komen te zitten in een vechtscheiding en dat op dit moment ongeveer 16.000 kinderen in Nederland ernstig last hebben van de vechtscheiding van hun ouders. (bron: Kinderombudsman, 31 maart 2014, vechtende ouders, het kind in de knel).

Driekwart (74%) van de ouders die zeggen dat hun echtscheiding een vechtscheiding was, geeft aan dat hun kinderen meer geleden hebben onder de scheiding dan nodig was. Een derde (32%) stelt dat de kinderen niet centraal stonden.

Achteraf gezien is 85 procent van deze ouders niet tevreden over de manier waarop ze samen, als koppel, met hun kind(eren) gecommuniceerd hebben over de scheiding. Dit blijkt uit onderzoek

van het programma één vandaag onder 4.500 gescheiden ouders, waarvan bijna 1.500 (33%) aangeven de breuk als een vechtscheiding te hebben ervaren.

(bron: onderzoek één vandaag, augustus 2013)

Cijfers Amsterdam: een indicatie

Uit de beschikbare cijfers van de dienst Onderzoek, Informatie en Statistiek (OIS) van de gemeente Amsterdam blijkt dat in 2013 sprake is van 1007 ingeschreven echtscheidingen en 130 ingeschreven ontbonden partnerschappen.

2.4.2 Echtscheidingen, ontbonden partnerschappen en echtscheidende Amsterdammers naar geslacht, 2009-2013

	2009	2010	2011	2012	2013
ingeschreven echtscheidingen in Amsterdam	1112	1067	1027	1056	1007
ingeschreven ontbonden partnerschappen in Amsterdam	113	108	132	160	130
<i>echtscheidende Amsterdammers</i>					
mannen	1279	1228	1223	1261	1296
vrouwen	1287	1216	1228	1267	1326

bron: O+S

Uit de beschikbare cijfers van het Nederlands Jeugd Instituut blijkt dat in Nederland bij 56% van het aantal scheidingen kinderen zijn betrokken. Wanneer we deze cijfers vertalen naar de situatie in Amsterdam zijn er van de 1137 scheidingen (inclusief ontbonden partnerschappen) in 2013 bij 637 scheidingen kinderen betrokken. Er zijn geen exacte cijfers over het aantal scheidingen dat problematisch verloopt. Deskundigen schatten dat aantal op 20 procent. Een kleiner percentage loopt daadwerkelijk uit op een vechtscheiding.

Uit recente cijfers van de Raad voor de Kinderbescherming regio Amsterdam blijkt dat in 2014 de Raad in het kader van gezag en omgang 322 keer een onderzoek heeft verricht. In 2013 ging het om 263 keer. In 2015 is tot 19 mei 97 keer een onderzoek in het kader van gezag en omgang gestart. In deze gevallen moet de rechter een beslissing nemen over o.a. het gezag, de omgang, de hoofdverblijfplaats van het kind en-of de erkenning van het kind door de vader. De ouders komen dan niet tot overeenstemming over de invulling van deze onderwerpen. Er is dan altijd sprake van een stevig conflict waarbij de belangen en de positie van het kind in het geding zijn. Gezien de complexiteit van de problematiek is nu niet meer te zeggen over de aard en vorm van Amsterdamse vechtscheidingen, het gaat immers niet alleen om juridische conflicten maar ook om gevallen van huiselijk geweld en kindermishandeling of een ondertoezichtstelling waar mogelijk een complexe scheiding een belangrijke rol speelt.

De Integrale Monitor Jeugd, de ervaringen van de ouder- en kind teams, Samen DOEN teams en Veilig Thuis in combinatie met cijfers over inzet van ambulante en specialistische zorg bieden naar verwachting eind 2015 een completer beeld over vechtscheidingen in Amsterdam.

De escalatieladder van Glasl

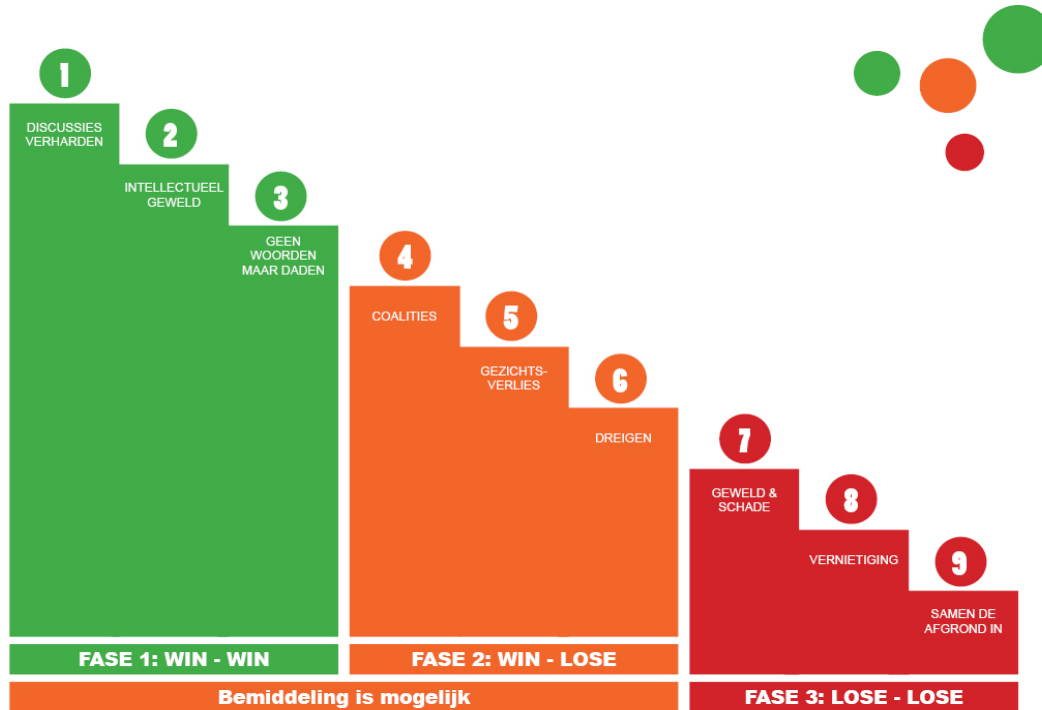
De escalatieladder van Glasl (1941) geeft de ontwikkeling van een conflict weer. Elke stap op de ladder heeft gevolgen voor het gedrag van mensen, voor de houding en manier van denken. Het model onderscheidt drie fasen. In de eerste rationele fase wordt er nog gezocht naar win-win-oplossingen. De gesprekken verhardten zich, er vallen harde woorden en argumenten dienen niet meer om tot elkaar te komen maar om de ander te overtuigen en de loef af te steken. Gesprekken worden debatten op het scherp van de snede. Partijen staan op hun standpunt en blijven bij hun eigen gelijk. Het gemeenschappelijke belang raakt uit beeld. Partijen luisteren niet meer naar elkaar.

In de tweede emotionele fase gaat het over winnen of verliezen. Partijen maken steeds meer zwart-wit-stereotypen van elkaar, het conflict polariseert en breidt zich uit. Partijen verzamelen medestanders voor hun standpunt. Het vertrouwen in elkaar raakt geleidelijk aan volledig zoek. De loopgraven worden betrokken, partijen stellen harde eisen aan elkaar en beginnen te dreigen. Men begint de ander te beschadigen.

In de derde vecht-fase verliest de een of de ander of verliezen beiden. Het is oorlog. De waarheid doet er niet meer veel toe. Rechtvaardigheid ook niet. De redelijkheid is volledig zoek. Alle middelen zijn toegestaan om de ander uit te schakelen. De gesprekken verhardten zich, er vallen harde woorden en argumenten dienen niet meer om tot elkaar te komen maar om de ander te overtuigen en de loef af te steken. Gesprekken worden debatten op het scherp van de snede. Partijen staan op hun standpunt en blijven bij hun eigen gelijk. Het gemeenschappelijke belang raakt uit beeld. Partijen luisteren niet meer naar elkaar.

De escalatieladder van Glasl maakt inzichtelijk dat het in de derde fase (lose-lose) alleen nog gaat over strijd en iedereen verliest. In deze situaties is de het conflict zo geëscaleerd dat bemiddeling niet meer mogelijk is. De kinderen worden een wapen in het conflict en lopen ernstige schade op.

De ouders winnen niets, het kind verliest alles.

De escalatieladder van Glasl

Een scheiding betekent voor het gezin en dus ook voor het kind altijd een rouwproces. Dit proces kenmerkt zich, net zoals bij volwassenen, door verschillende stadia als ontkenning, protest, soms depressie, verdriet, onderhandelen en aanvaarding. Pas wanneer er sprake is van aanvaarding ontstaat er een nieuwe en een voor iedereen te hanteren balans.

Verschillende hulpverleners krijgen te maken met de problematiek rondom vechtscheidingen bijvoorbeeld wanneer het gaat om conflicten naar aanleiding van een omgangsregeling. Het kan gaan om vroegtijdige signalering van een mogelijk conflict door een ouder- en kind adviseur maar ook om ondersteuning of inzet van specialistische hulp door Samen Doen, een onderzoek van de Raad voor de Kinderbescherming of een zorgmelding bij Veilig Thuis.

De samenwerking en het functioneren van de daarbij behorende procesafspraken bepalen of op het juiste moment de meest adequate hulpverlening wordt ingezet. De escalatieladder van Glasl maakt duidelijk dat de totale keten van hulpverlening voor de aanpak relevant is.

Dat in de praktijk van de jeugdbescherming het soms lastig manoeuvreren is blijkt uit het volgend citaat: (bron: trots in beeld, jeugdbescherming, maart 2015)

“ De start was slecht. De vader wilde alleen zijn eigen verhaal horen. Hij was niet tevreden over mijn functioneren en vroeg een klachtengesprek. Ik ging bewust niet in de verdediging. Ik zei dat ik zaken misschien niet duidelijk had gezegd en verontschuldigde me daarvoor. Ik sprak de hoop uit dat we nieuwe start konden maken om samen te kijken wat het beste zou zijn voor zijn dochtertje.”

4. Aanpak vechtscheidingen gemeente Amsterdam

Op 29 juni 2015 is door de gemeente Amsterdam een expertmeeting georganiseerd voor betrokken organisaties en instellingen. De wethouder jeugd was daarbij aanwezig. Rond de vijftig vertegenwoordigers is gevraagd om kennis en ervaringen te delen met als doel de gemeente te adviseren over de prioritering in de verdere aanpak. Aan de hand van drie thema's is informatie opgehaald en zijn verschillende suggesties voor verbetering van de aanpak gedaan rondom de geformuleerde vaste thema's: het aanbod, preventie, en de keten. Naast de drie vaste thema's kon aanvullende informatie tijdens de bijeenkomst worden ingebracht. De bijeenkomst heeft waardevolle informatie opgeleverd en de uitkomsten van de bijeenkomst zijn dan ook leidend bij het versterken van de aanpak.

Aanbevelingen uit de expertmeeting

- Zorg voor goede signalering en preventie;
- Stem het aanbod goed op elkaar af en maak dit duidelijk voor verwijzers;
- Maak een actuele en volledige sociale kaart;
- Maak voor het signaleren van de problematiek gebruik van de zorgstructuur van het onderwijs, de huisarts en de ouder en kind adviseurs;
- Geef meer aandacht aan de positie en de stem van het kind;
- Zorg voor goede uniforme informatie voor ouders en kinderen. Bekijk dit breed en denk aan gebruik van diverse sociale media;
- Wacht niet te lang met inzetten van het juiste hulpaanbod en duidelijke beslissingen over het vervolg;
- Betrek de omgeving in de ondersteuning aan ouders en kinderen. Maak gebruik van het beschikbare sociale netwerk;
- Maak gebruik van ervaringsdeskundigen.

Advies Jeugdplatform

Op 12 mei 2015 is het onderwerp vechtscheidingen besproken in de maandelijkse vergadering van het Jeugdplatform Amsterdam. Het jeugdplatform heeft naar aanleiding van deze bespreking aangegeven graag betrokken te blijven bij de verdere ontwikkelingen.

Eind juni heeft het jeugdplatform een eigen bijeenkomst georganiseerd over het onderwerp om vervolgens op 24 juli 2015 een advies te formuleren. Belangrijke aanbevelingen:

- Voldoende aandacht voor kind en of jongeren;
- Nadeel van het benadrukken dat een vechtscheiding gelijk staat aan kindermishandeling is een mogelijke drempel voor ouders om hulp te vragen uit angst voor de jeugdbescherming;
- voldoende aandacht voor de gevolgen van een vechtscheiding;
- Laagdrempelige toegang tot hulp;
- Duidelijkheid over aanbod;
- Gebruik van ervaringsdeskundigen;
- Samenwerking met andere gemeenten.

De expertmeeting en het advies van het jeugdplatform hebben duidelijk gemaakt dat op een aantal onderdelen de huidige aanpak kan worden versterkt. De knelpunten en oplossingen zijn door de wethouder omgezet in acties die worden uitgevoerd om de gesignaleerde problemen aan te pakken. Tijdens de expertmeeting werd duidelijk dat de positie en de stem van het kind nadrukkelijker aandacht moet krijgen. Voor de verdere aanpak van de gemeente Amsterdam is het kind perspectief dan ook leidend. Wanneer het perspectief van het kind niet centraal staat bij de verdere uitwerking bestaat het risico dat de problemen tussen de ex- partners het belang en perspectief van het kind verdringen. Wanneer ouders besluiten de relatie te beëindigen gaat het bij het verstevigen van de aanpak altijd om de vraag of de positie en de stem van het kind voldoende aandacht krijgt.

5. Acties

Voor het verbeteren van de bestaande aanpak worden naar aanleiding van de expertmeeting en de bijdrage van het jeugdplatform de volgende onderdelen en bijbehorende acties tot 01.01.2017 uitgevoerd:

Borgen resultaten

De aanpak levert een aantal resultaten op. Deze resultaten moeten een plek krijgen in de verschillende reguliere werkprocessen zodat de aandacht voor het onderwerp na 01.01.2017 niet verdwijnt.

Actie 1: Om de borging van de resultaten kracht bij te zetten neemt de gemeente het initiatief om middels een samenwerkingsovereenkomst of bestuursakkoord partners vanuit o.a. hulpverlening, onderwijs, justitie en rechterlijke macht te committeren aan de uitvoering van het versterkte beleid en uitvoering op het gebied van vechtscheidingen. Kinderen, jongeren en ouders krijgen in overleg met het Jeugdplatform Amsterdam een belangrijke stem in deze afspraken.

Aandacht voor preventie

Door vroegtijdige signalering kan worden voorkomen dat de aanwezige problematiek zich verhard en escaleert met alle gevolgen voor het kind.

Actie 2: In 2015 wordt aan de ouder- en kind adviseurs op scholen de workshop vechtscheidingen aangeboden. In 2016 is de workshop breder beschikbaar voor alle ouder- en kind adviseurs.

Actie 3: In samenwerking met de taskforce kindermishandeling wordt een scheidingsladder ontwikkeld. De scheidingsladder maakt inzichtelijk welke kind signalen op welk moment van escalatie (escalatiemodel glas) van belang zijn. De scheidingsladder is een praktisch instrument voor alle professionals in het veld. Het instrument worden gebruikt bij voorlichting en training aan professionals.

Richtlijn scheiding

Door de Nederlandse vereniging van Maatschappelijk Werkers, Nederlands Instituut van Psychologen en de Nederlandse vereniging van pedagogen en onderwijskundigen is de richtlijn "scheiding en problemen van jeugdigen" voor jeugdhulp en jeugdbescherming opgesteld. De richtlijn is geschreven voor alle ouders en kinderen in scheiding, maar ook voor professionals en beleidsmakers die met scheiding en jeugdigen te maken hebben.

De richtlijn beschrijft de gevolgen van een scheiding, de beschikbare interventies en de samenwerking met ouders en het netwerk.

Actie 4: Informatie over de beschikbare richtlijn maakt onderdeel uit van trainingen en cursussen aan professionals. De richtlijn maakt onderdeel uit van het beschikbare informatie materiaal over scheidingsproblematiek.

Sociale kaart

Tijdens de bijeenkomst werd duidelijk dat het ontbreekt aan duidelijke informatie over de beschikbare hulp en het bijbehorende aanbod. De sociale kaart is voor ouders, kinderen, jongeren en verwijzers niet duidelijk. Dit moet beter. Het verschil tussen het gemeentelijk gefinancierde aanbod en het aanbod van verschillende particuliere aanbieders moet in het geheel van de beschikbare informatie duidelijk worden gemaakt. De sociale kaart is voor de verschillende doelgroepen anders. Voor de professionele organisaties, voor de ouders, voor de kinderen of jongeren. De sociale kaart wordt op maat voor de verschillende doelgroepen gemaakt. Informatie voor kinderen en jongeren is een apart onderdeel van de sociale kaart. Ouders worden geïnformeerd over de gevolgen van een vechtscheiding voor het kind.

Actie 5: Er wordt in samenwerking met het veld over scheidingsproblematiek een sociale kaart ontwikkeld. De bestaande informatie op websites, en van folders worden op elkaar afgestemd en er wordt naar elkaar verwezen. Informatie voor kinderen en jongeren zoals over de kindertelefoon, kinderrechtshulp, en websites van Villa Pinedo of kinderen in een scheiding wordt samengevoegd en beschikbaar gesteld. Het signaleren van vechtscheidingsproblematiek wordt een onderdeel van de bestaande app meldcode.

Actie 6: Ouders krijgen informatie over de gevolgen voor het kind van conflicten en een vechtscheiding. Voor het ontwikkelen van deze informatie aan ouders wordt nauw samengewerkt met de ervaringsdeskundigen van Villa Pinedo.

Week van de kindermishandeling

Actie 7: In de week tegen kindermishandeling van 16 tot 21 november 2015 is er extra aandacht voor de relatie tussen kindermishandeling en vechtscheidingen. In deze week worden een aantal activiteiten op het terrein van bewustwording en voorlichting ontwikkeld om zo aandacht vragen voor de gevolgen van vechtscheidingen. Vanuit het living lab Amsterdam zal hier ook aandacht aan worden besteed.

Omgeving en netwerk betrekken

Het is belangrijk om de omgeving van de ouders en kinderen te betrekken in de ondersteuning aan ouders en kinderen. Het familiegroepsplan is een belangrijk instrument in de Jeugdwet. Door een vroegtijdige signalering van de problematiek rondom een scheiding kan er met inzet van het eigen netwerk schade worden voorkomen.

Actie 8: Het familiegroepsplan wordt door OKT, Samen DOEN, en JBRA/ WSG ingezet ten behoeve van de aanpak rond scheidingsproblematiek.

Passend aanbod

Er is nu een breed aanbod van zowel preventieve jeugdhulp als van specialistisch zorg voor kinderen en ouders beschikbaar. Voorbeelden van dit aanbod zijn de voorlichting en opvoedondersteuning voor ouders en kinderen, de ambulante gezinsbegeleiding en de oudercursus kinderen uit de knel. Het aanbod Kies voor het Kind richt zich specifiek op kinderen in echtscheidingsituaties. Tijdens de inkoop voor 2016 worden instellingen gevraagd binnen de vastgestelde budgetplafonds een bijdrage te leveren aan de bestuurlijke prioriteiten van het college van Amsterdam. Dit geldt ook voor het onderwerp vechtscheidingen.

Uit de gesprekken van de afgelopen maanden met deskundigen en tijdens de expertmeeting kwam naar voren dat er in het bestaande aanbod meer aandacht nodig is voor het perspectief van het kind en de jongeren. Het aanbod in relatie tot de omgangsbegeleiding verdient aandacht. Daarnaast waren alle partijen het er over eens dat korten op het aanbod voor vechtscheidingen in dit stadium van het project onverstandig zou zijn.

Actie 9: Het bestaande aanbod op het terrein van vechtscheidingen wordt in 2016 gecontinueerd en verder uitgebreid met Villa Pinedo, Altra in samenwerking met het omgangshuis, en Kies trainingen gericht op het kind in scheidingsituaties. Villa Pinedo zet zich specifiek in voor kinderen en jongeren die te maken hebben met vechtscheidingen. Jongeren zijn bij Villa Pinedo de adviseurs van volwassenen en ondersteunt lotgenoten contact tussen kinderen en jongeren onderling.

Aansluiting bij de meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling

Er is een duidelijk relatie tussen kindermishandeling en vechtscheidingen. Wanneer er sprake is van een vechtscheiding zijn de kinderen het slachtoffer van kindermishandeling.

Actie 10: Vechtscheidingen en de relatie met kindermishandeling worden een onderdeel van de meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling.

In de voorlichting en trainingen over de meldcode die de gemeente inkoop en faciliteert wordt extra aandacht besteed aan het onderwerp vechtscheidingen.

Het najaar van 2015 start het ¹living lab Amsterdam, waarbij een van de speerpunten is het ontwikkelen van een gemeenschappelijke gedragslijn ter bespreking van signalen van kindermishandeling en huiselijk geweld.

Actie 11: De gemeenschappelijke gedragslijn wordt nadrukkelijk in de driehoek huisarts-onderwijs-jeugdprofessionals ontwikkelend en geïmplementeerd. Het thema vechtscheidingen is onderdeel van het living lab en de daaruit volgende trainingen voor professionals over de gedragslijn.

¹ Het living lab Amsterdam richt zich op het verhogen van de professionaliteit, zowel op het gebied van kennis als van handelen (doorbreken van handelingsverlegenheid) van de medewerkers van de betrokken ketenpartners.

Veilig thuis

Vechtscheidingen is een specifiek aandachtsgebied binnen Veilig Thuis. Veilig Thuis heeft de taak om te onderzoeken of er sprake is van een bedreigde ontwikkeling bij het kind of de jeugdige na meldingen door kinderen, volwassenen (burgers) en professionals. Ook leerkrachten, politie wijkteams en hulpverleners worden geacht zorgen over de veiligheid van kinderen te melden bij Veilig Thuis.

Actie 12: Vanaf januari 2016 worden vechtscheidingen onder een specifieke categorie geregistreerd bij Veilig Thuis. Vanaf dit moment is het mogelijk om op basis van deze registratie zowel het aantal aanmeldingen als het vervolg te monitoren. De beschikbare cijfers worden vanaf 2016 gebruikt om casussen (leren van casuïstiek) te monitoren en systeemfouten op te sporen.

Leren van casuïstiek

In een aantal gevallen is er sprake van complexe casuïstiek waarbij de vechtscheiding een belangrijk onderdeel is van de problematiek. In deze gevallen is vaak al eerder de nodige zorg ingezet en zijn verschillende professionals betrokken of betrokken geweest. Het is belangrijk om te leren van deze complexe casuïstiek.

Actie 13: Casuïstiek met complexe vechtscheidingsproblematiek en de bijbehorende mechanismen in de uitvoeringspraktijk maakt onderdeel uit van de evaluaties. Overeenkomsten, en hiaten worden ontdekt en maken aanpassingen en daarmee verbeteringen in de ketenaanpak mogelijk.

Bijzonder curator

Er zijn in het land initiatieven waarbij de rechter een bijzonder curator aanstelt. De bijzonder curator heeft een specifieke taak om de stem van het kind te verwoorden. De bijzonder curator kan behalve een advocaat ook een psycholoog of orthopedagoog zijn.

Actie 14: Een expertise groep bestaande uit o.a. de rechtbank, de raad voor de kindbescherming, en de jeugdbescherming gaat in samenwerking met de gemeente Amsterdam de positie van het kind in de rechtszaal versterken. Indien nodig wordt voor het kind een bijzondere curator aangesteld. De bijzondere curator heeft een specifieke taak om de stem van het kind te verwoorden.

Slotbijeenkomst

Actie 15: In het vierde kwartaal van 2016 wordt een (slot)bijeenkomst voor alle betrokken partijen georganiseerd. De stand van zaken, behaalde resultaten en de verdere borging van de gerealiseerde inspanningen komen tijdens deze bijeenkomst aan bod.

6. Resultaten

<i>actie</i>	<i>Onderdeel</i>	<i>Resultaten op 01.01.2017</i>
1.	Borgen resultaten	Samenwerkingsovereenkomst of bestuursakkoord.
2.	Workshop vechtscheidingen voor ouder en kind adviseurs	Ouder en kind adviseurs hebben de workshop vechtscheidingen gevolgd.
3.	Maken van de scheidingsladder	De scheidingsladder wordt door professionals gebruikt om de problematiek te signaleren en passende hulp en zorgtrajecten in te zetten.
4.	Gebruik van de richtlijn	Professionals zijn op de hoogte van de richtlijn en passen deze in de praktijk toe.
5.	Maken nieuwe sociale kaart	Uniforme geactualiseerde informatie over beschikbare hulp en aanbod voor professionals. Duidelijke informatie voor kinderen en jongeren over hulp en advies.
6.	Informatie aan ouders over de gevolgen van een scheiding voor het kind	In samenwerking met Villa Pinedo duidelijke informatie voor ouders.
7.	Week tegen kindermishandeling	Bewustwording van de problematiek rondom vechtscheidingen.
8.	Familiegroepsplan	Het familiegroepsplan wordt door de professionals ingezet als preventief instrument om zo escalatie te voorkomen.
9.	Behoud en versterken van het aanbod	Het bestaande aanbod wordt gehandhaafd en sluit op elkaar aan, omgangsbegeleiding maakt onderdeel uit van dit aanbod.
10.	Gebruik van de meldcode	Vechtscheidingen maken onderdeel uit van de meldcode, in de praktijk wordt dit toegepast.
11.	Gedragslijn	Een gedragslijn kindermishandeling en vechtscheidingen.
12.	Registratie	Vanaf 01.01.2016 registratie van vechtscheidingen bij Veilig Thuis.
13.	Leren van casuïstiek	Het opsporen van systeemfouten, en het verbeteren van de ketenaanpak.
14.	Bijzonder curator	Een ontwikkelde aanpak m.b.t de inzet van de bijzonder curator.
15.	Kennis delen	Slotbijeenkomst met resultaten en borging van de resultaten.

7. Kosten

In 2016 wordt er meer dan in 2015 aandacht besteed aan de aanpak van de geschetste problematiek. Deels door verbindingen te versterken en het huidige aanbod te evalueren, deels door het beschikbare aanbod te versterken. Voor het totaal aan aanvullende activiteiten is beperkt extra budget nodig. De volgende onderdelen en maken onderdeel uit van de aanvullende aanpak vechtscheidingen in 2016. De begroting wordt geraamd op een bedrag van € 36.000. Dekking wordt gevonden binnen de begroting jeugd en de GGD.

<i>Kosten 2016</i>	<i>financiering</i>
Villa Pinedo. Workshop on-line, training	Inkoop 2016
Kies en Omgangsbegeleiding, afhankelijk van evaluatie 2015	Inkoop 2016
Vernieuwing aanbod	Inkoop 2016
Organisatie	
Kennisbijeenkomsten	€ 6.000
Slotbijeenkomst	€ 10.000
Personeel	p.m
Communicatie	
Website, informatiefolder, social media	€ 20.000
Totaal	€ 36.000

8. Geraadpleegde bronnen

Naast de genoemde documenten is veelvuldig gebruik gemaakt van achtergrond artikelen op diverse websites.

<i>Titel</i>	<i>auteur</i>
Vechtende ouders, het kind in de knel, 31 maart 2014	De Kinderombudman
Kinderen in een (v)chtscheiding	Jeugdbescherming
Vechtscheidingen, rapport werkconferentie	BJAA, BJZNH
Advies over vechtscheidingen, 24.07.2015	Jeugdplatform
Scheiding en de zorg voor de kinderen, handreiking voor de gemeenten	Centrum voor jeugd en gezin, DSP-groep
Vechtscheidingen: het zit altijd anders in elkaar dan op het eerste gezicht lijkt	Corine de Ruiter, Hoogleraar Forensische psychologie
Aan alle gescheiden ouders	Marsha Pinedo, Petra Vollinga
Evaluatie ouderschapsplan, 2013	WODC
het verplicht ouderschapsplan regelgeving en werking, april 2015	M. Tomassen
Scheiden doet leiden, april 2006	Jeanette Pals